

# MYSTAGÓGIA TAJOMSTVA OBNOVY ČLOVEKA

Štefan ŠAK

Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov,  
Slovenská republika

Sviatok Vtelenia Božieho Syna, teda príchodu Isusa Christa na zem medzi ľuďmi,<sup>322</sup> dáva každému človeku v našej dnešnej spoločnosti jedinečnú možnosť opätovného krstu i obnovy svojej existencie spolu s našimi prarodičmi Adamom a Evou<sup>323</sup> vo svätej tajine Božieho vtelenia, bez ktorej nemôže byť osvietené a ani zjavené samotné tajomstvo človeka.

## I. STARÁ ZMLUVA - OBDOBIE PRÍPRAVY A PROROCTIEV

Podľa svedectva Starej Zmluvy, konkrétne knihy Genezis, neviditeľný Boh veľmi zjavne a viditeľným spôsobom vstupuje do histórie ľudstva. Boh zvolal „Abrahám!“<sup>324</sup>, vzápätí ho požiadal: „Vyjdi zo svojej krajiny...“<sup>325</sup> a dal mu toto zasľúbenie: „Urobím ťa veľkým národom...“<sup>326</sup>

Pri podrobnejšom rozanalyzovaní spomenutého vstupu neviditeľného Boha vidíme, ako sa tento vstup veľmi dynamicky odráža v konkrétnych historických udalostiach, akými sú: vyvedenie Abrahámových potomkov z

---

<sup>322</sup> “Θεὸς κάτεισι γὰρ ἐπὶ γῆς δι’ ἑλεον, ἐν τῇ ἐμῇ μήτρᾳ νῦν, καὶ σάρκα προσελάβετο” (“Б҃ъ ко ннзхόантѣ на зѣмлю млѣти рѣди, ко чрѣѣ моѣмъ нынѣ, ѡце ѡ плоть прїѡтъ”), tropár hlas 2. deviateho času Cárskych časov sviatku Vtelenia Božieho Syna.

<sup>323</sup> „καὶ Θεὸς ἀνθρώποις, ἐκ Παρθένου πεφανέρωται, μορφωθείς τὸ καθ’ ἡμᾶς, καὶ θεώσας τὸ πρόσλημμα. Διὸ Ἀδὰμ ἀνανεοῦται σὺν τῇ Εὐᾷ, κράζοντες“, („ѡ Б҃ъ челоуѣкъмъ ѡ дѣи ѡбнѣа, коуебразѣа ѡкоже мы, ѡ ѡбожнѣа плоть. Тѣмъ ѡдѣмъ ѡбновлѣа ко ѣвою...“), Prvý verš, hlas 8. prvého času Cárskych časov sviatku Vtelenia Božieho Syna, ktorých autorom je jeruzalemsky patriarcha Sofronij, „ѡбновлѣа ко адѣмъ, ѡ ѣва из нѣмъ: клѡтъа ко разорѣа, ѡпѣнїе мїѡдъ проуѣѣтѣ, ѡ дѡшы прѣннхъ ѡкрѡпѣнїа: ѡко дѡрѣа дѡронѡѣа, вѣѣтѡ мѣа пѣнїе прннѡѡѣа, ѡпѣнїе дѡшѣнѡе, ѡ негѡнїе прїѣмѡѣа.“ Litijná stichira hlas 3. z Nedele pred Vtelením, svätých Otcov.

<sup>324</sup> 1 Mjž 22, 1.

<sup>325</sup> 1 Mjž 12, 1.

<sup>326</sup> 1 Mjž 12, 2; 1 Mjž 15, 5 – 21; 22, 15 – 19.

Egypta<sup>327</sup>, udalosti na Sinaji<sup>328</sup>, dobytie Kanaánskej zeme<sup>329</sup>, scentralizovanie Dávidovho kráľovstva do jeruzalemskej svätyne<sup>330</sup>, napomenutia veľkých prorokov<sup>331</sup>, nevera ľudu, obraz babylonského zajatia<sup>332</sup> atď. Všetky tieto udalosti boli prípravou na prijatie Vykupiteľa ľudského rodu - Mesiáša, Božieho Syna, Spasiteľa, v ktorom sa naplnili všetky proroctvá Starej Zmluvy. Príchod svätého Jána Krstiteľa, Predchodcu nášho Pána, uzatvára jedno obdobie, ktoré bolo obdobím prípravy a proroctiev. V priebehu celej histórie ľudstva bol takto Boh v neustálom kontakte s ľuďmi, aby títo boli priamo účastní na očistení a spáse<sup>333</sup>.

## 2. PRÍPRAVA SVÄTÉHO KRSTU V STAREJ ZMLUVE

Zo svedectva Starej Zmluvy sa dozvedáme, že Boh pripravoval svätú tajinu krstu prostredníctvom prorokov:

a) *„Ked' tam ľud bol smädný, znova reptal proti Mojžišovi a vravel: Prečo si nás vyviedol z Egypta, aby si nás a naše deti, náš dobytok na smrť umoril smädom? Mojžiš však volal k Pánovi o pomoc: Čo mám robiť s týmto ľudom? Ešte trochu a ukameňujú ma! Pán riekol Mojžišovi: Prejdi popred ľud a vezmi so sebou niektorých spomedzi starších Izraela, vezmi si do ruky i svoju palicu, ktorou si uderel na Níl, a choď! Hľa, ja budem pred tebou stáť na skale, na Chórébe: potom udrieš na skalú, potečie z nej voda a ľud sa napije. Mojžiš tak urobil pred očami starších Izraela. Potom nazval toto miesto Massa a Meríba, pretože Izraelci sa vadili a pokúšali Pána, vraviac: Je uprostred nás Pán, či nie?“<sup>334</sup> „Dajte nám vodu, aby sme sa napili.“<sup>335</sup>*

---

<sup>327</sup> 2 Mjž 1. až 15. kap.

<sup>328</sup> 2 Mjž 19 až 20, 24.

<sup>329</sup> Joz; Sd 1 Sm.

<sup>330</sup> 2 Sm; 1 a 2 Kr; 1 Kron, 1 až 2 Kron.

<sup>331</sup> Iz; Jer; Ez; Dan.

<sup>332</sup> Ezd; Nh.

<sup>333</sup> BLAESER, P., DARLAP, A. 1965. Historie du salut. In *Encyklopedie de la foi*. T. II. Paris, 1965. s. 207 – 226.

<sup>334</sup> 2 Mjž 17, 3–7.

<sup>335</sup> 2 Mjž 17, 2.

Tento text svedčí o udalosti, ktorá sa udiala počas putovania izraelského národa cez púšť, a to putovania z otroctva na slobodu<sup>336</sup>, ktoré trvalo veľmi dlhú dobu. Charakteristickým pre tento prechod boli znamenia Božej starostlivosti a neustálej ochrany, ako manna, voda, prepelice, víťazstva, o ktorých sú svedectvá v samotných textoch knihy Exodus. Do popredia sa tu dostáva skúška hladu a smädu.

Znamenie vody tu istým spôsobom otvára veľký Exodus (východ) izraelského národa, a to prechodom cez Červené more<sup>337</sup>, ale zároveň aj uzatvára dlhé obdobie ich putovania samotným prechodom izraelského národa cez rieku Jordán<sup>338</sup>. Ďalej počas celého obdobia putovania sa nám znamenie vody javí ako problém života a smrti, ako znamenie veľkej skúšky, ale aj pokušenia<sup>339</sup>. Hrozba smrti zo smädu a z nedostatku vody, Boží zásah cez Mojžiša a dar vody, ktorá udržala putujúci národ pri sile a živote, to všetko sú situácie, o ktorých hovorí vyššie spomínaný text knihy Exodus.

Voda ako symbol života<sup>340</sup> a Božieho požehnania v tomto momente predstavuje znak istoty, poukazujúc na Christa a zároveň aj na spojenie človeka s Ním v mystériu veľkého Božieho požehnania, teda vo svätej tajine krstu. V udalostiach, ktoré sa odohrali počas veľkého veľkolepého východu izraelského národa z egyptského otroctva, ako aj počas jeho putovania púšťou, vidíme mnohé požehnania a pravého vzoru tejto svätej tajiny krstu<sup>341</sup>.

Podľa židovskej tradície skala – žriedlo živej vody mala sprevádzať izraelský národ počas celého ich putovania do zaslúbenej zeme. Židia neustále

---

<sup>336</sup> Pozri SCHMEMANN, A. 1996. *Veľký pôst. Cesta k Pasche*. Prešov, 1996. s. 7 – 10.

<sup>337</sup> 2 Mjž 13, 17, 15, 21.

<sup>338</sup> Joz 3.

<sup>339</sup> Massa; Meríba; 2 Mjž 17, 1 – 7.

<sup>340</sup> V knihe Múdrosť Sirachova 29, 21 sa dozvedáme, že „Základom života je voda, chlieb ...“; (Ἀρχὴ ζωῆς ὕδωρ καὶ ἄρτος...) Pozri *Apokryfy. Mimokanonické (deuterokanonické) spisy Starej Zmluvy, podľa Septuaginty*. (preklad K. GÁBRIŠ). Bratislava : Vesna (pre Transcius Liptovský Mikuláš), 1990. s. 233. Bez vody totiž nemôže existovať život. Všetko závisí na vode. (Ὑδὼρ τὴν γῆν βασιτάζει.) Pozri ΠΠΠΟΛΥΤΟΥ. Λόγος εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνεια. In MIGNE, J.-P. 1857. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 10. Paris, 1857. p. 852B. Pozri ΚΥΡΙΑΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Κατήχησεις φωτιζόμενων ΙΣΤ'. In MIGNE, J.-P. 1886. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 33. Paris, 1886. p. 933A. Ak sa na vodu pozrieme z čisto biblického pohľadu je základným prvkom sveta. Pozri SCHMEMANN, A. 1984. *Εξ ὕδατος καὶ Πνεύματος*. (preklad Ιωσήφ Ποηλίδης). Αθήνα, 1984, s. 106–107.

<sup>341</sup> Jz 24; Jr 2, 1 – 3; Oz 2, 16 – 22.

poukazovali na toto žriedlo živej vody, ktoré vnímali ako Božie požehnanie. Na túto židovskú tradíciu priamo a veľmi živo nadväzuje aj svätý apoštol Pavel vo svojom prvom liste ku Korintským, kde konkrétne píše: „*Všetci pili ten istý duchovný nápoj, pili totiž z duchovnej skaly, ktorá šla za nimi a tou skalou bol Christos.*“<sup>342</sup>

Paschálny Isus Christos je v konečnom dôsledku tým skutočným prameňom – žriedlom každého požehnania pre Boží ľud, ktorý putuje do domu svojho Otca, a to cez púšť kresťanského života v tomto svete. On bol Ten, ktorého odsúdili, umučili a ukrižovali na kríži a jeden z vojakov mu prebodol jeho bok, z ktorého „*vytiekla krv a voda*“<sup>343</sup>. Ten istý Paschálny Christos vo vode svätého krstu, ktorú symbolizuje voda vyvierajúca zo skaly i voda vytekajúca z Jeho boku, je pre každého človeka neustálym prameňom, ktorý dáva život v Bohu prostredníctvom Svätého Ducha. Zároveň je prameňom, ktorý hasí smäd života a tým, ktorý zachraňuje od večnej smrti. Táto záchrana, alebo lepšie povedané spása, pramení z nekonečnej Božej lásky Boha k človeku a celému stvoreniu.

Isus Christos je skutočnou skalou a prameňom života, nakoľko kráča spolu s nami od svätého krstu, sprevádza nás počas celého nášho života a vedie nás do zaslúbenej zeme, do domu nášho nebeského Otca. Každý človek má možnosť čerpať z tohto nekonečného prameňa a taktiež aj iných priviesť k tomuto prameňu.

**b)** „*Poberiem vás z národov, zhromaždím vás zo všetkých krajín a dovediem vás na vašu pôdu. Potom vás pokropím čistou vodou a budete očistení od všetkých svojich poškvrn i od všetkých modiel vás očistím. A dám vám nové srdce a nového ducha dám do vášho vnútra; odstránim kamenné srdce z vášho tela a dám vám srdce mäsité. Dám svojho Ducha do vášho vnútra a spôsobím, aby ste chodili podľa mojich ustanovení, zachovávali a plnili moje nariadenia. Prebývať budete v krajine, ktorú som dal vašim otcom a budete mojim ľuďom a ja budem vaším Bohom.*“<sup>344</sup> „*Potom vás pokropím čistou*

---

<sup>342</sup> 1 Kor 10, 4. Pozri ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορίνθιους ἐπιστολήν. In *Ερμηνεία εἰς τὰς ἸΔ' ἐπιστολάς τοῦ ἀποστόλου Παύλου*. Τ. 1. Θεσσαλονίκη : „Orthodox kypseli“, 1989. s. 523.

<sup>343</sup> Jn 19, 34. Pozri POPOVIČ, J. 1994. *Evanjelium podľa svätého Jána*. Prešov : „Orthodox kypseli“, 1994. s. 245. ISBN 80-7097-278-5.

<sup>344</sup> Ez 36, 24 – 28.

*vodou a budete očistení od všetkých svojich poškvrn i od všetkých modiel vás očistím.*<sup>345</sup>

Boh si vybral izraelský národ spomedzi ostatných národov. Avšak tento národ sa vďaka svojej nevere Bohu poškvrnil, vnútorne pošliapal a navyše staval sa veľmi nevraživo k Božím zákonom a prikázaniam. Skamenelo srdce tohto národa v dôsledku čoho skamenelo aj jeho myslenie i záujmy a jeho skutky tak boli v úplnom rozpore s Božím plánom. Tento vnútorný rozklad a celkový úpadok v konečnom dôsledku doviedol v 6. stor. pred vtelením Christa celý izraelský národ do babylonského zajatia a z Izraela zostali len ruiny. Bol zničený aj Jeruzalem spolu so svätyňou a nastal celkový úpadok bohoslužobného života izraelského národa.

Tieto ruiny Izraela sú aktom očistenia. Prorok Ezechiel oznamuje Boží zámer na očistenie hriechu vyvoleného národa. Tu Boh hovorí: *„Zhromaždím vás zo všetkých krajín a dovediem vás na vašu pôdu“*<sup>346</sup>, *„budete očistení... a dám vám nové srdce a nového ducha dám do vášho vnútra.“*<sup>347</sup> Znakom tohto očisťujúceho Božieho zásahu je *„čistá voda“*, ktorou Boh pokropí svoj ľud v eschatologickom čase nového veľkého Exodu, teda východu či prechodu z otroctva na slobodu.

Návrat izraelského národa z babylonského zajatia do ich rodnej krajiny bolo naplnením prorociev. Tento národ, ktorý bol verný Bohu, už nemal *„kamenné srdce“* a neprotivil sa Božiemu slovu, ale mal *„nového ducha“* ako aj vieru v jedného Boha, s ktorým boli vnútorne zmierení. Panna Mária v sebe zahrňovala všetko to najlepšie, čo jestvovalo v izraelskom národe ako *„dcéra Siona“*, *„dcéra jeruzalemská“*, a taktiež aj to najlepšie v ľudskom rode, lebo bola pokorná, krotká a verná Bohu.

Naplnenie Ezechielových prorociev začína vtelením, teda príchodom Isusa Christa, ktorý v sebe napĺňa všetky proroctvá Starej Zmluvy. Totiž, práve Christos *„zhromaždil rozptýlené dietky Božie“*<sup>348</sup>, očisťuje vybraný ľud vlastnou

---

<sup>345</sup> Ez 36, 25.

<sup>346</sup> Ez 36, 24.

<sup>347</sup> Ez 36, 24.

<sup>348</sup> Jn 11, 52; Ef 4, 4. Pozri ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. ΕΙς την προς Εφεσίους. Λόγος Ι'. In *Ελληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 41. T. 20. Θεσσαλονίκη, 1979. s. 668 – 672. Pozri PRUŽINSKÝ, Š. 2010. *Evanjelium podľa Jána*. Prešov : Metropolitná rada Pravoslávnej Cirkvi na Slovensku, 2010. s. 308.

krvou, ako čistou vodou<sup>349</sup> a taktiež dáva „nového ducha“ i „nové srdce“ každému človeku, ktorý uverí v Evanjelium<sup>350</sup>.

K úplnému naplneniu tohto proroctva dôjde pri druhom slávnom príchode Spasiteľa Isusa Christa. Počas tohto druhého príchodu Mesiáša toto zhromaždenie ľudí dosiahne svoju absolútnu dokonalosť, rovnako ako aj očistenie.

Toto očistenie, ako aj premena, sa reálne naplňa vďaka Isusovi Christovi vo svätých tajinách Christovej Cirkvi a predovšetkým v Jeho najčestnejšej Krvi a Tele. Svätý krst je počiatkom, prvým momentom praktického naplnenia proroctva Ezechiela o očistnom kúpeli, ktorý je kúpeľom znovuzrodenia<sup>351</sup>, obnovy a zjednotenia s Christom. Ten, kto vchádza prostredníctvom svätého krstu do nového spoločenstva Božieho ľudu, rozumného stáda svätej Cirkvi, je Bohom privádzaný ku skutočnému očisteniu<sup>352</sup>, dostáva celkové odpustenie všetkých hriechov, prežíva očistné pokropenie čistou vodou a je novým paschálnym stvorením v Christovi, prijíma Svätého Ducha a ako nový človek myslí a miluje čistým, obnoveným, teda novým srdcom.

c) *„Potom ma zaviedol späť ku chrámovému vchodu a tu, hľa, voda vyvierala na východ spod prahu chrámu, lebo priečelie chrámu bolo obrátené na východ. Voda vytekala spod pravej strany chrámu, južne od oltára. Potom ma vyviedol cez severnú bránu von a obrátil ma smerom k vonkajšej bráne, obrátenej na východ; voda vyvierala z južnej strany. Keď muž vyšiel na východ s meracou šnúrou v ruke, nameral tisíc lakťov a previedol ma po vode. Vody bolo po členky. Potom nameral tisíc lakťov a previedol ma cez vodu. Vody bolo po kolená... Každá živá bytosť, ktorá sa hýbe tam, kam príde rieka, bude žiť. Potom bude veľmi veľa rýb, lebo kamkoľvek tieto vody dôjdu, iné vody sa uzdravia a bude žiť všetko, k čomu rieka príde. Na oboch brehoch rieky vyrastú*

---

<sup>349</sup> Ef 5, 26; Žd 9, 13 – 14; 10, 29. Pozri ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ. Εἰς τὴν πρὸς Εφεσίους ἐπιστολήν. In *Ερμηνεία εἰς τὰς ἸΔ' ἐπιστολάς τοῦ ἀποστόλου Παύλου*. Τ. 2. Θεσσαλονίκη : „Orthodox kypseli“, 1990. s. 476. Pozri ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ. Εἰς τὴν πρὸς Εβραίους ἐπιστολήν. In *Ερμηνεία εἰς τὰς ἸΔ' ἐπιστολάς τοῦ ἀποστόλου Παύλου*. Τ. 3. Θεσσαλονίκη : „Orthodox kypseli“, 1990. s. 612 – 614.

<sup>350</sup> Jn 7, 37 – 39. Pozri ΡΟΠΟΒΙČ, J. 1994. *Evanjelium podľa svätého Jána*. Prešov : „Orthodox kypseli“, 1994. s. 99.

<sup>351</sup> Pozri ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΒΑΣΙΛΑ. Περί της ἐν Χριστὸ ζώης. Λόγος Β'. In *Φιλοκαλία τῶν Νηπτικῶν καὶ Ἀσκητικῶν* 22. Θεσσαλονίκη, 1979. s. 314.

<sup>352</sup> Prvé štádium duchovného života je očistenie – κάθαρσις. Pozri ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ, Ι. Σ. 2004. *Πατερική θεολογία*. Θεσσαλονίκη : εκδόσεις ΠΑΡΑΚΤΑΘΗΚΗ, 2004. s. 171 – 177.

*rozličné ovocné stromy; ich lístie nezvädne, ani ich ovocie sa nepominie. Každý mesiac budú rodiť nové, lebo voda rieky vyteká zo svätyne. Ovocie stromov bude slúžiť za pokrm a ich lístie na lieky.*<sup>353</sup>

Voda, ktorá vyviera zo svätyne so sebou prináša nový život. V tomto proroctve prorok Ezechiel oznamuje vyhnancom v babylonskom zajatí, že nastane nová doba Božieho ľudu, doba opätovného návratu do strateného raja. Tam bude všetko nové a dokonalé, zasľúbená zem, svätyňa, bohoslužby, sviatostný prameň, ktorý je oživujúci a uzdravujúci, a ktorý svoj počiatok zoberie z novej svätyne.

Vyššie spomenuté proroctvo z proroka Ezechiela hovorí o blahoslavenom a mystirickom prameni – žriedle. Požehnaná voda tohto prameňa, ktorá vyteká z novej eschatologickej svätyne, sa z nej už nikdy nevyčerpá.<sup>354</sup> Na jej neobyčajnú hojnosť poukazuje vo svojom proroctve aj prorok Ezechiel.

Množstvo požehnaní tejto vody sa prejavilo v jej rýchлом pôsobení a sile života. Pohľad do raja<sup>355</sup> nám poukazuje na eschatologický charakter tohto proroctva. Návrat izraelského národa z babylonského zajatia nie je len naplnením slov proroka Ezechiela, ale prenáša sa aj na čas príchodu, teda vtelenia sa Mesiáša, ktorý všetko obnovuje, na Sion, Jeruzalem, svätyňu i bohoslužbu, na Božie kráľovstvo, a ktorý so sebou prináša opätovnú dokonalosť rajskej harmónie.

Boží Syn, Isus Christos je živou svätyňou živého Boha, ktorý je tou túžobne žiadanou a očakávanou novou svätyňou<sup>356</sup>. On sám je plnosťou bohoslužobného, liturgického a sviatostného (mystirického) života, On, ktorý porazil smrť a daroval zmŕtvychvstanie, v ktorom najdokonalejšie oslávil Otca a spasil celý svet<sup>357</sup>. Z prebodnutého boku ukrižovaného Spasiteľa, ako spod

---

<sup>353</sup> Ez 47, 1- 9, 12.

<sup>354</sup> ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Κατήχησεις φωτιζόμενων ΙΣΤ'. In Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας 125. Τ. 2. Θεσσαλονίκη : εκδόσεις ΠΑΡΑΚΤΑΘΗΚΗ, 1994. s. 185. Pozri Jn 7, 38.

<sup>355</sup> 1 Mjž 2, 1- 17.

<sup>356</sup> Jn 2, 21. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ομιλία ΚΓ'. In Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας 37Α. Τ. 20. Θεσσαλονίκη, 1978. s. 362 – 370.

<sup>357</sup> Jn 17, 1-6, 26. Pozri POPOVIČ, J. 1994. *Evanjelium podľa svätého Jána*. Prešov : „Orthodox kypseli“, 1994. s. 203-206.

prahu novej svätyne, vyteká prameň živej vody, ktorá uzdravuje<sup>358</sup>. Prostredníctvom Cirkvi a jej svätých tajín, a to najmä svätej tajiny krstu, myropomazania a Eucharistie, sa prameň nového života rozlieva do celého sveta a následne vlieva do každého človeka, ktorý s láskou a radosťou prijíma Evanjelium a ponára sa do vody živej rieky, aby tak prinášal skutočné ovocie pravého kresťanského života.

Cirkev je tá, v ktorej neustále žije a aktívne a dynamicky pôsobí paschálny Christos, a ktorá je eschatologickým novým Sionom, Jeruzalemom, svätyňou pravdivej bohoslužby, miestom Božieho kráľovstva, v ktorom vládne Boh cez Jeho veľké milosrdenstvo. Z Cirkvi cez Božie slovo a sväté tajiny vyviera nekonečný prameň Božieho života, a to prostredníctvom Svätého Ducha, ktorý oživuje a obnovuje každého veriaceho kresťana<sup>359</sup> a zároveň všetky národy povoláva, aby boli novým Božím ľudom.

Svätý krst je bránou do Božieho kráľovstva, ktorá uvádza človeka do spoločenstva Cirkvi, počiatkom nového života v zaslúbenej zemi, v novom Jeruzaleme a novej svätyni.

Novozákonná Cirkev v týchto vyššie spomenutých textoch vidí príklad príkazu krstu. Taká bola aj viera apoštolskej Cirkvi. Pre apoštola Pavla bol prechod synov Izraela cez Červené more určitým typom krstu: „*Nechcem však bratia, aby ste nevedeli, že naši otcovia všetci boli pod oblakom, všetci prešli morom, všetci boli pokrstení v Mojžiša v oblaku a mori...*“<sup>360</sup> Svätý apoštol Peter na margo krstu uvádza: „...aj vás zachraňuje teraz v podobe krstu, ktorý nie je obmytím telesnej

---

<sup>358</sup> Jn 19, 34; 7, 37-39. Pozri POPOVIČ, J. 1994. *Evanjelium podľa svätého Jána*. Prešov : „Orthodox kypseli“, 1994. s. 229. PRUŽINSKÝ, Š. 2010. *Evanjelium podľa Jána*. Prešov : Metropolitná rada Pravoslávnej Cirkvi na Slovensku, 2010. s. 145.

<sup>359</sup> ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ. Ακριβής της ορθόδοξου πίστεως. Περί υδάτων. In MIGNE, J.-P. 1864. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 94. Paris, 1864. p. 905A. „Πρώτω τοίνυν τῷ ὕδατι προσέταξεν ὁ θεὸς ἐξαγαγεῖν ψυχὴν ζῶσαν, ἐπειδὴ ἡμελλε δι' ὕδατος καὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ ἐπιφερομένου τοῖς ὕδασιν ἁγίου πνεύματος ἀνακαινίζειν τὸν ἄνθρωπον· τοῦτο γὰρ ὁ θεὸς ἔφη Βασίλειος.“ Pozri ΔΙΔΥΜΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ. De trinitate liber Primus. In MIGNE, J.-P. 1990. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 39. Πρώτη έκδοσις εν Ελλάδι. Αθήναι : Κέντρο Πατερικών Εκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 1990. p. 692A.

<sup>360</sup> 1 Kor 10, 1 – 2. Pozri ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορίνθιους ἐπιστολήν. In *Ερμηνεία εἰς τὰς ἸΔ' ἐπιστολάς τοῦ ἀποστόλου Παύλου*. Τ. 1. Θεσσαλονίκη : „Orthodox kypseli“, 1989. s. 520- 521.

nečistoty, ale prosbou o dobré svedomie pred Bohom...“<sup>361</sup> Z tohto uhla pohľadu bola Stará Zmluva prípravou k svätému krstu, predobrazom, typológiou a široko rozvinutou symbolikou vody v spojení so symbolikou zoslania Božieho Ducha.<sup>362</sup>

### 3. PREDOBRAZY SVÄTÉHO KRSTU

#### a) Svätý krst, ikona znovuzrodenia v Starej Zmluve

Komplet celé obdobie Starej Zmluvy bolo obdobím prípravy človeka na prijatie daru milosti. Po páde našich prarodičov Boh budoval spásu človeka prostredníctvom znovuzrodenia. Mnohými spôsobmi pripravoval príchod Jeho jednorodeného Syna zhora (z nebies). Pomohol človeku tým, že mu dal zákon, ochránil ho svätými anjelmi a ústami prorokov predpovedal príchod budúcej spásy. Židovská bohoslužba, t.j. bohoslužba obetí a prínosov, bola Božím pozvaním, ktoré bolo adresované človeku, aby prešiel od formálnosti k pravde, od dočasného k večnému, od telesného k duchovnému a od pozemského k nebeskému.<sup>363</sup> Všetky osoby, ako aj udalosti Starej Zmluvy sú nasmerované k „*Pôvodcovi a Dokonávateľovi viery Isusovi*“<sup>364</sup>. A práve Christos je Tým, ktorý je začiatok a koniec našej viery<sup>365</sup>, a ktorého zvestujú a sú predobrazom Jeho príchodu.

Mnohé udalosti Starej Zmluvy sú predlohou a obrazom svätej tajiny krstu. „Stará Zmluva“, píše svätý Gregor Nysský: „*Ešte pred vtelením sa Pána Isusa všade predkladá obraz znovuzrodenia. Avšak neodhaľuje úplne viditeľne formu svätého krstu,*

---

<sup>361</sup> 1 Pt 3, 21. Pozri ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ. Εἰς τὴν Α' ἐπιστολὴν Πέτρου. In *Ερμηνεία εἰς τὰς ΕΠΤΑ ἐπιστολάς τῶν Ἀγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων. ΙΑΚΩΒΟΥ, ΠΕΤΡΟΥ, ΙΩΑΝΝΟΥ καὶ ΙΟΥΔΑ*. Θεσσαλονίκη : „Orthodox kypseli“, 1986. s. 281-283.

<sup>362</sup> Pozri KUDASIEWICZ, J. 1981. *Sakramenty wtajemniczenia chreścijanskiego*. Warszawa, 1981. s. 18.

<sup>363</sup> IRÉNÉE DE LYON. *Contre les hérésies*. Livre 4. Tome 1. Introduction, notes justificatives, tables, édition critique par Adelin Rousseau; avec la collaboration de Bertrand Hemmerdinger, Louis Doutreleau, Charles Mercier; Sources chrétiennes 100a. Paris, 1965. s. 547.

<sup>364</sup> Žd 12, 2.

<sup>365</sup> Pozri ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ. Εἰς τὴν πρὸς Εβραίους ἐπιστολὴν. In *Ερμηνεία εἰς τὰς ΙΔ' ἐπιστολάς τοῦ ἀποστόλου Παύλου*. Τ. 3. Θεσσαλονίκη : „Orthodox kypseli“, 1990. s. 706 – 707.

ale mnohými alegóriami tvorí predobraz Božej ľudomilnosti.“<sup>366</sup> Taktiež aj svätý Ján Zlatoústý píše, že: „...stvorenie Adama ako aj stvorenie Evy z jeho boku, neplodné ženy, ktoré zázračným spôsobom rodili, zázraky, ktoré boli spravené s vodami, to všetko vopred vydávalo svedectvo o narodení a očistení, ktoré sa má v budúcnosti stať, prostredníctvom svätej tajiny krstu“<sup>367</sup>.

## b) Základné predobrazy svätého krstu v Starej Zmluve

### 1) Stvorenie

Prvým a veľmi vážnym predobrazom svätého krstu je samotné stvorenie, pretože slúžením tejto svätej tajiny sa koná znovuzrodenie človeka. Pri stvorení na počiatku „sa Duch Boží vznášal nad vodami“<sup>368</sup> a pri novom stvorení prostredníctvom „vody a Ducha“ sa koná znovuzrodenie človeka.<sup>369</sup> V čase stvorenia „vdýchol mu do nozdier dych života; tak sa človek stal živou bytosťou“<sup>370</sup>. Teraz je to opačne, tvorí sa nový človek. „Tak je aj napísané: Adam, prvý človek, stal sa živým tvorom, posledný Adam oživujúcim Duchom.“<sup>371</sup> „Prvý človek bol zo zeme, zemský, druhý človek je z neba.“<sup>372</sup>

### 2) Potopa sveta

Druhou veľmi vážnou udalosťou je potopa, ktorá je predobrazom svätého krstu. Záchrana Noeho v lodi spolu s jeho rodinou a príbuznými je predobrazom záchrany ľudí vo svätej Cirkvi a to prostredníctvom vody a Ducha. Apoštol Peter ako prvý porovnáva a paralelne spája svätý krst so starozákonnou udalosťou záchrany Noeho pred potopou: „Pretože aj Christos

---

<sup>366</sup> ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Εἰς τὴν ἡμέραν τῶν Φωτῶν. In Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας 103. Τ. 10. Θεσσαλονίκη, 1990. s. 378, A tiež in MIGNE, J.-P. 1864. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae). Τομος 46. Paris, 1864. p. 588B.

<sup>367</sup> ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ομιλία ΚΕ'. In Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας 37Α. Τ. 13. Θεσσαλονίκη, 1978. s. 400 – 402.

<sup>368</sup> I Mjž 1, 2.

<sup>369</sup> Pozri SCHMEMANN, A.: Ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος. Ἀθήνα 1984, s. 56. (Preklad Ἰωσήφ Ροηλίδης).

<sup>370</sup> I Mjž 2, 7.

<sup>371</sup> I Kor 15, 45. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Λόγος ΜΑ'. In Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας 47. Τ. 18Α. Θεσσαλονίκη, 1980. s. 687.

<sup>372</sup> I Kor 15, 47. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Λόγος ΜΒ'. In Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας 47. Τ. 18Α. Θεσσαλονίκη, 1980. s. 698-700.

umrel raz za hriechy, spravodlivý za nespravodlivých, aby nás priviedol k Bohu. Telesne bol usmrtený, ale ožil Duchom, v ktorom aj zostúpil a kázal väzneným duchom, neposlušným kedysi, keď zhovievavosť Božia vyčkávala počas dní Noeho, staviteľa korábu, do ktorého vošlo a vodou sa zachránilo niekoľko, to jest osem duší. Ona aj vás zachraňuje teraz v podobe krstu, ktorý nie je obmytím telesnej nečistoty, ale prosbou o dobré svedomie pred Bohom skrze vzkriesenie Isusa Christa.“<sup>373</sup>

Keď sa svätý Justín mučeník, zmieňuje v prorockom slove o Noemovej Potope a jeho záchrane, vzápätí poznamenáva, že v čase potopy bola vykonaná svätá tajina spásy ľudí. „Pretože v čase potopy spravodlivý Noe spolu s ostatnými ľuďmi, teda jeho ženou, troma deťmi spolu so ženami jeho synov, tvorili symbol ôsmeho dňa počas ktorého Christos so svojím vzkriesením sa stal vodcom iného rodu. Rodu, ktorý sa znovuzrodil s Ním prostredníctvom vody, viery a dreva, ktoré je Tajinou dreva, teda spôsobom podobným, akým aj Noe bol spasený, to jest drevom lode.“<sup>374</sup> Kým Noe bol prorokom zvestujúcim svätú tajinu znovuzrodenia, Christos, nový Noe, sa stal slúžiacim túto svätú tajinu.

Voda pri potope, ktorou Boh utopil hriech sveta je typológiou vody vo svätej tajine krstu, pretože pri potope voda človeka usmrtila a teraz v krste voda človeka nanovo<sup>375</sup> rodí a usmrcuje tvrdohlavých démonov.<sup>376</sup>

### 3) Iné predobrazy svätého krstu v Starej Zmluve

Ešte mnohé iné udalosti sú predobrazom svätej tajiny znovuzrodenia človeka: Narodenie patriarchu Izáka<sup>377</sup>, obriezka<sup>378</sup>, umývadlo v jeruzalemskom

---

<sup>373</sup> 1 Pt 3, 18-21. Pozri ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ. Εἰς τὴν Α' ἐπιστολὴν Πέτρου. In *Ερμηνεία εἰς τὰς ΕΠΤΑ ἐπιστολάς τῶν Ἀγίων καὶ πανευφύμων Ἀποστόλων*. ΙΑΚΩΒΟΥ, ΠΕΤΡΟΥ, ΙΩΑΝΝΟΥ καὶ ΙΟΥΔΑ. Θεσσαλονίκη : „Orthodox kypseli“, 1986. s. 270-284.

<sup>374</sup> ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ. Διάλογος πρὸς Τρυφῶνα. Η ἐκκλησία ἀληθῆς Ἰσραήλ. In *Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας* 77. Τ. 1. Θεσσαλονίκη, 1985. s. 646-648. (VEPE 3, 335).

<sup>375</sup> ΠΡΟΚΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ. Λόγος Ζ' Εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνεια. In MIGNE, J.-P. 1864. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 65. Paris, 1864. p. 706C.

<sup>376</sup> ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ. Ἐπιστολὴ πρώτη τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου. In MIGNE, J.-P. 1864. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 125. Paris, 1864. p. 1233AB.

<sup>377</sup> ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Στὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολή. In *Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας* 75. Τ. 17. Θεσσαλονίκη, 1985. s. 287-288, „...ἡ διὰ τοῦ Βαπτίσματος ἀνωθεν προὑπογράφεται γέννησις;“

<sup>378</sup> ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ. Περί τῆς περιτομῆς. In *Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας* 19. Τ. 1. Θεσσαλονίκη, 1976. s. 552. (PG 94, 1213 C): „Η περιτομή τυπος ἡν τοῦ βαπτίσματος.“

chráme<sup>379</sup>, obeť proroka Eliáša<sup>380</sup>. Taktiež aj prechod Isusa Navina cez rieku Jordán<sup>381</sup>.

#### 4. PRECHOD CEZ ČERVENÉ MORE

Prechod izraelského národa cez Červené more je ďalšia z veľkých udalostí Starej Zmluvy, ktorá je predobrazom svätého krstu.<sup>382</sup> O tejto udalosti svätý apoštol Pavel v liste ku korintským veriacim píše nasledovne: „*Nechcem však, bratia, aby ste nevedeli, že naši otcovia všetci boli pod oblakom, všetci prešli morom, všetci boli pokrstení v Mojžiša v oblaku a mori, všetci jedli ten istý duchovný pokrm a všetci pili ten istý duchovný nápoj, pili totiž z duchovnej skaly, ktorá šla za nimi a tou skalou bol Christos: ale vo väčšine z nich nemal Boh zaľúbenia, lebo zahynuli na púšti. A toto sa stalo výstražným príkladom pre nás, aby sme neboli žiadostiví zlého, ako aj oni boli.*“<sup>383</sup> Týmto prechodom cez Červené more izraelský národ „*zvestuje spásu z vody*“<sup>384</sup>. Preto more, ako píše Gregor Palama, je predobrazom „*...vôd svätého krstu. Oblaky sú predobrazom Svätého Ducha, ktorý mysticky z nebies pokrýva tých,*

<sup>379</sup> ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ: Ὅτι περὶ ἱεροσύνης. In MIGNE, J.-P. 1864. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 94. Paris, 1864. p. 853B: „Γράφει δε ο λουτήρ εφ’ εαυτω τον τύπον του ἁγίου βαπτισματος...”

<sup>380</sup> ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Εἰς τὴν ἡμέραν τῶν Φωτῶν. In *Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας* 103. Τ. 10. Θεσσαλονίκη, 1990. σ. 386, Α tiež in MIGNE, J.-P. 1864. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ* (*Patrologiae Graecae*). Τομος 46. Paris, 1864. p. 592C. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ. *Προτρεπτικὴ εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα*. In *Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας* 5. Τ. 6. Θεσσαλονίκη, 1973. σ. 254-256. (VEPE 54, 135-136).

381 „По љн стѣхологѣн сѣдлаенз, гл҃аєз љ. Подѡбенз: Оуднѣнѣа іѡснфз: Інеѣз наугнз ко іорданѣ рѣцѣ прекодѡ лѣдн, ѣ бѣжѣн кѣвѡтѣз, сѣннопншеѣз бѣдѣще елѣгодѣтельствѡ: Ѣбразз ко нѣмз нѣзѡбраженѣа, ѣ начертѣнѣа нелѡжно пороженѣа, тѣнѡе прехоженѣе ѡбоѣмн сѣннопншеѣз дѣхѡмз: хрѣтѡсѣз гл҃венѣа на іорданѣ ѡсѣлѣтѣн бѡды.“ Utreña 8. január

<sup>382</sup> Prechod cez Červené more nám zjavuje nové víťazstvo Boha nad démonmi mora. Pozri DANIELOU, J. 1981. *Αγια Γραφή και λειτουργία*. Αθήνα : ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΑΠΤΟΣ ΖΩΗΣ, 1981.s. 96 – 97.

<sup>383</sup> 1 Kor 10, 1-6. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ. Εις την Α' προς Κορίνθιους επιστολήν. In *Ερμηνεία εις τας ΙΔ' επιστολάς του αποστόλου Παύλου*. Τ. 1. Θεσσαλονίκη : „Orthodox kypseli“, 1989. s. 520-525.

<sup>384</sup> ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Εἰς τὴν ἡμέραν τῶν Φωτῶν. In Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας 103. Τ. 10. Θεσσαλονίκη, 1990. s. 385. A tiež in MIGNE, J.-P. 1864. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (*Patrologiae Graecae*). Τομος 46. Paris, 1864. p. 589 D.

ktorí sa krstia. Duchovný pokrm a duchovný nápoj sú predobrazom svätého Tela a svätej Krvi, ktorú veriaci denne prijímajú.“<sup>385</sup>

I napriek toľkým mnohým darom, ktorými Boh obdaroval celý izraelský národ, tento "zahynul na púšti". Takto Boh napomenul nevďačný izraelský národ a nedovolil mu, aby vošiel do zaslúbenej zeme, ktorú pre nich pripravil. Slová svätého apoštola Pavla: „A toto sa stalo výstražným príkladom pre nás, aby sme neboli žiadostiví zlého, ako aj oni boli,“<sup>386</sup> svätý Gregor Palama objasňuje nasledovne: „Tak ako izraelský národ, keď inklinoval k hriešnym túžbam, nemal žiaden úžitok z predobrazov svätých tajín, ... tak aj nás, keď žijeme v hriechu, len veľmi ťažko zachráni pred večným odsúdením svätá tajina krstu, alebo iné sväté tajiny, ktoré nasledujú po krste. Teda, ak žijeme bez pokánia a nepodriadujeme sa Božím prikázaniam, stratíme nebeské dedičstvo, tak, ako aj mnohí z Izraelského národa, ktorí stratili zaslúbenú zem.“<sup>387</sup> Poučenie, ktoré plynie z napomenutia izraelského národa, je dostatočné k tomu, aby sme prijali milosť a dar svätého krstu a žili životom, ktorým by sme tento dar ochránili.

## 5. KRST SVÄTÉHO PREDCHODCU JÁNA KRSTITEĽA

Sväté Písmo, ako píše svätý Cyril Alexandrijský, „pomenovalo nocou čas pred príchodom Isusa Christa a dňom pomenovalo čas po Jeho príchode, počas ktorého sme sa osvietili a prijali do nášho vnútra (mysle) svetlo pravdy poznania Boha a vidíme očami nášho srdca Slnko spravodlivosti.“<sup>388</sup> Takto medzi obdobím tmavej noci, ktorá predchádzala samotnému príchodu Christa a svetlým dňom Jeho príchodu, sa

---

<sup>385</sup> ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ. Ομιλία ΛΗ'. In *Ελληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 76. Τ. 10. Θεσσαλονίκη, 1985. s. 480. Širšie objasnenie symbolizmu Červeného mora sa nachádza pri výklade druhého exorcizmu.

<sup>386</sup> 1 Kor 10, 6. Pozri ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορίνθιους ἐπιστολήν. In *Ερμηνεία εἰς τὰς ἸΔ' ἐπιστολάς τοῦ ἀποστόλου Παύλου*. Τ. 1. Θεσσαλονίκη : „Orthodox kypseli“, 1989. s. 525.

<sup>387</sup> ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ. Ομιλία ΛΗ'. In *Ελληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 76. Τ. 10. Θεσσαλονίκη, 1985. s. 482.

<sup>388</sup> ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. Ὅτι ἀμήχανον διαφυγεῖν τὸν ἐξ ἁμαρτίας θάνατον, καὶ τὴν τοῦ διαβόλου πλεονεξίαν, εἰ μὴ δι' ἁγιασμοῦ τοῦ κατὰ Χριστὸν καὶ ὅτι οὐκ ἐν νόμῳ ἡ δικαίωσις, ἀλλ' ἐν Χριστῷ. In MIGNE, J.-P. 1864. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 68. Paris, 1864. p. 268D.

nachádza Krstiteľ Isusa Christa, „svieca, ktorá horela a svietila“<sup>389</sup>. „On sám nebol to svetlo, len svedčiť mal o svetle.“<sup>390</sup> Svätý Ján Krstiteľ bol tým predchodcom, ktorý pripravoval príchod Christa a oznamoval východ Slnka spravodlivosti.

Svätý Nikodém Svätohorec, vo výklade jedného z troparov sviatku Theofánie, poznamenáva že „sú tri krsty, z ktorých prvý je podľa poriadku zo zákona a formálny, druhý je krst svätého Jána Krstiteľa, a tretí je krst Isusa Christa, ktorý je dokonalý a v Duchu.“<sup>391</sup> Ako Ján Krstiteľ bol Predchodcom Spasiteľa, tak podobne aj krst, ktorý vykonával, bol predchodcom spasiteľného krstu celého sveta. A takto krst svätého Jána Krstiteľa bol na jednej strane dokonalejší od tých, ktoré mu predchádzali, avšak na strane druhej omnoho chudobnejší od toho, ktorý nasledoval, Christov krst. Totiž, Jánov krst očisťoval krstiacich sa od hriechov viac než Mojžišov zákon, avšak nebol to krst ohňom a Svätým Duchom, ktorý je dokonalým krstom. Pretože tento dar, teda Svätý Duch, patrí Božej moci<sup>392</sup>.

Svätý Ján Zlatoústý porovnáva židovský krst s krstom Cirkvi a hovorí: „Židovský krst očisťoval telesné nečistoty, ale nie hriechy svedomia. Preto krst Cirkvi je postavený omnoho vyššie a je plný veľkej milosti. A to preto, že nás oslobodzuje od hriechov, očisťuje dušu a daruje Svätého Ducha. A znovu, krst svätého Jána stál samozrejme vyššie nad židovským, avšak nižšie ako náš, teda existoval ako nejaký most medzi dvoma krstami. Tento krst svätého Jána nás vedie od židovského ku kresťanskému krstu.“<sup>393</sup> Svätý Ján Krstiteľ nabádal Židov: „Vydávajte teda ovocie hodné pokánia.“<sup>394</sup> A práve v tomto bode krst svätého Jána prevyšoval židovský krst, ale aj napriek tomu je nižší, ako ten, ktorý existuje v Cirkvi. A to z toho dôvodu, že krst svätého Jána nedaroval Svätého Ducha a neudeľoval

---

<sup>389</sup> Jn 5, 35. Pozri POPOVIČ, J. 1994. *Evanjelium podľa svätého Jána*. Prešov : „Orthodox kypseli“, 1994. s. 75.

<sup>390</sup> Jn 1, 8. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ομιλία ΣΤ'. In *Ελληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 37Α. Τ. 13. Θεσσαλονίκη, 1978. s. 40-42.

<sup>391</sup> ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ. 1987. *Εορτοδρόμιον*. Τ. Α'. Θεσσαλονίκη : „Orthodox kypseli“, 1987. s. 298.

<sup>392</sup> ΜΕΓΑ ΦΩΤΙΟΥ: *Ερωτήσεις ΚΘ'*. In MIGNE, J.-P. 1998. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 101. Πρώτη έκδοσις εν Ελλάδι. Αθήναι : Κέντρο Πατερικών Εκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.), 1998. p. 213B.

<sup>393</sup> ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εις το άγιον βάπτισμα. In *Ελληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 67. Τ. 35. Θεσσαλονίκη, 1984. s. 500–502.

<sup>394</sup> Mt 3, 8.

odpustenie, ktoré patrí jedine Božej milosti. Teda, aj keď svätý Ján nabádal ľudí, aby činili pokánie, i napriek tomu nemal moc, aby udeľoval odpustenie hriechov. A práve preto hovoril: „Ja vás krstím vodou na pokánie, ale Ten, ktorý prichádza za mnou..., On (Christos) vás bude krstiť Svätým Duchom a ohňom.“<sup>395</sup>

Svätý Ján Krstiteľ bol povolaný samotným Bohom, aby pripravil cestu Pánovi. A z toho vyplýva, že jeho krst mal jediný cieľ, ktorým bolo pripraviť ľudí na to, aby uverili v Christa a prijali Ho. Krst svätého Jána Krstiteľa nás uvádza do obdobia Božej milosti. Ako to hovorí aj svätý Bazil Veľký, „Ján hlásal krst pokánia (a prichádzalo k nemu takmer celé Judsko). Isus Christos hlásal krst (pre získanie synovstva) dedičstva... Tamten krst bol na uvedenie a tento (Christov) je na dokonalosť. Tamten bol na odpustenie hriechov, a tento je na priateľstvo s Bohom.“<sup>396</sup>

## 6. VODA A JEJ SYMBOLIKA

Voda bola pre človeka žriedlom a silou života, bez ktorej by zem vyschla a stala sa púšťou, krajinou hladu a smrti, v ktorej tak ľudia, ako aj zvieratá, by boli odsúdení k hladu. Totiž tam, kde je voda, tam je aj život. Východný človek, spálený slnkom a ošľahaný pieskom púšte, zákonite potreboval vodu na umývanie i na osvieženie. Takto sa voda stala jedným zo základných prejavov pohostinnosti: „Dám doniesť trochu vody, aby ste si umyli nohy...“<sup>397</sup> Voda je prvok, ktorý nielenže umožňuje život, ale zároveň aj očisťuje a osviežuje.

„Potom vás pokropím čistou vodou a budete očistení od všetkých svojich poškvrn...“<sup>398</sup> Tak ako čistá voda umýva nečistoty tela, tak aj Boh očisťuje naše duše od zla, ktoré sa v nich nachádza. Voda sa stáva aj symbolom morálnej čistoty. Preto umývanie rúk označovalo ich nevinnosť, teda že neurobili nič zlého. V očistení vodou u proroka Ezechiela vidíme perspektívu obnovenia Božieho ľudu, ktorý prorok zhromaždil zo všetkých krajín a Boh vyleje na nich vody očistenia, ktoré umyjú ľudské srdcia od hriechu a modiel a spôsobí, aby chodili v Božích pravdách. Slová proroka sa naplnili, keď izraelský národ po

---

<sup>395</sup> Mt 3, 11.

<sup>396</sup> ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ. Προτρεπτική εις το άγιον βάπτισμα. In *Ελληνες Πατερες της Εκκλησιας* 5. T. 6. Θεσσαλονίκη, 1973. s. 248-249. (VEPE 54, 133-134).

<sup>397</sup> 1 Mjž 18, 4; Lk 7, 44.

<sup>398</sup> Ez 36, 25.

návrate do svojej krajiny, a to až do času príchodu Isusa Christa, bol verný jedinému Bohu (monoteizmus). Očisťujúca moc vody, o ktorej Boh hovorí u proroka pri obnovení Božieho ľudu i v čase Mesiáša, našla svoje uplatnenie v plnom rozsahu vo vodách svätého krstu<sup>399</sup>.

Avšak nie samotná voda ako taká očisťuje, ale Boží Duch. „*Dám svojho Ducha do vášho vnútra...*“<sup>400</sup> Boží Duch v Starej Zmluve bol označovaný ako Božia sila. Bola považovaná za Boží dar, ktorý bol udeľovaný zvláštnym spôsobom a ktorý plnil svoju službu v Božom ľude<sup>401</sup>. Proroci predstavujú Božieho Ducha, aktívne činný princíp života, obraz morálnej obnovy v časoch Mesiáša<sup>402</sup>. Je potrebné, aby sme pochopili, kto je Ten "nový Duch", o ktorom hovoria proroci. Vďaka Duchu, ktorého Boh vložil do človeka, teda do jeho vnútra, bude Boží ľud žiť podľa Jeho ustanovení, bude „*zachovávať a plniť jeho nariadenia*“<sup>403</sup>. Po tomto zásahu dochádza k úplnej zmene každodenného života. V čase Mesiáša Boží Duch v plnosti svojich darov spočinul na Christovi<sup>404</sup>. Tak Isus Christos naplnil na sebe všetky proroctvá, ktoré sa týkali Jeho: „*Duch Pánov nado mnou; lebo pomazal ma zvestovať chudobným evanjelium...*“<sup>405</sup> Tohto Ducha prijíma aj Boží ľud: „*Duch Svätý, ktorého pošle Otec v mojom mene, Ten naučí vás všetkému a pripomenie vám všetko, čo som vám hovoril.*“<sup>406</sup>

Voda nielenže očisťuje, ale dáva aj život. Tento symbol oživujúcej vody už poznali starí proroci a vždy ho spájali s očistením<sup>407</sup> a obnovou ľudu spojenou s eschatologickým časom<sup>408</sup>. Vďaka tejto vode rastie pšenica a hojne bude chleba z tejto úrody<sup>409</sup>. Boží ľud bude privedený k plným žriedlam a už nebude viac hladný<sup>410</sup>. Na túto symboliku nadväzuje aj prorok Ezechiel: „*Spod prahu chrámu vyviera voda, južne od oltára, ...vlieva sa do Mŕtveho mora, jeho vody sa uzdravia. Táto*

---

<sup>399</sup> Mt 3, 11; 1 Pt 3, 21; 1 Kor 5, 11. Pozri SPADAFORA, F. 1951. Ezechiel. In *La Sacra Bibbia*. VI/II/2. (ed. S. Garofalo). Róma –Torino : Marietti, 1951, s. 268.

<sup>400</sup> Ez 36, 27.

<sup>401</sup> Sd 6, 34; 13, 25; 14, 6; 15, 14; 1S 11, 6.

<sup>402</sup> Iz 4, 3; Ez 36, 23 – 28; Jr 31, 31 – 34; 32, 38.

<sup>403</sup> Ez 36, 27.

<sup>404</sup> Iz 11, 1 – 5; 42, 1.

<sup>405</sup> Lk 4, 18.

<sup>406</sup> Jn 14, 26.

<sup>407</sup> „*Λούσασθε καὶ καθαροὶ γίνεσθε...*“ Iz 1, 16.

<sup>408</sup> Ez 43, 37.

<sup>409</sup> Iz 30, 23.

<sup>410</sup> Jr 31, 9; Jz 41, 10.

voda zachraňuje všetko v jej okolí pred istou smrťou a daruje život i zdravie.“<sup>411</sup> V tomto svojom opise prorok odhaľuje dva obrazy. Prvým obrazom, je voda vyvierajúca spod chrámu, ktorá robí nesmierne premeny, pri ktorých horké vody prinášajúce smrť, premieňa na vody zdravé (Mŕtve more), teda tam, kde kedysi panovala smrť, teraz rozkvitá nový život. A druhým obrazom je suchá púšť, cez ktorú prechádza voda, vďaka ktorej na púšti rastú pevné ovocné stromy, ktoré prinášajú svoju úrodu. Tieto vody sú skutočným symbolom života, zdravia a očistenia. Z boku Isusa Christa sa vyliala oživujúca voda, pretože On je tá skala, z ktorej vyviera živá voda<sup>412</sup>. On je tým novým chrámom, svätynou, z ktorej vyviera voda darujúca život<sup>413</sup>.

Prirodzená schopnosť vody očisťovať z nej urobil nástroj „očisťovania špiny“<sup>414</sup>. Túto špecifickosť vody vidíme, že bola v plnosti využívaná pri očisťovaniach vo svätých tajinách ako aj pri bohoslužbách a bohoslužobných úkonoch Starej Zmluvy<sup>415</sup>.

Stará Zmluva cez široko rozvetvenú symboliku vody pripravovala Boží ľud na prijatie a na porozumenie svätého krstu v jej plnom rozsahu.

## Zoznam bibliografických odkazov

*Apokryfy. Mimokanonické (deuteroakanonické) spisy Starej Zmluvy, podľa Septuaginty.*

(preklad K. GÁBRIŠ). Bratislava : Vesna (pre Tranoscius Liptovský Mikuláš), 1990. 376s. ISBN 80-85128-48-9.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ. Προτρεπτική εις το άγιον βάπτισμα. In *Ελληνες Πατερες της Εκκλησιας* 5. T. 6. Θεσσαλονίκη, 1973.

BLAESER, P., DARLAP, A. 1965. Historie du salut. In *Encyklopedie de la foi*. T. II. Paris, 1965.

---

<sup>411</sup> Ez 47, 1 – 9.

<sup>412</sup> Jn 19, 37.

<sup>413</sup> Jn 2, 19.

<sup>414</sup> ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ. Ακριβής της ορθόδοξου πίστεως. Περί υδάτων. In MIGNE, J.-P. 1864. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 94. Paris, 1864. p. 905A.

<sup>415</sup> „Όταν εισπορεύονται εις τήν σκηνήν τοῦ μαρτυρίου, νίψονται ὕδατι, ἵνα μή ἀποθάνωσι...“ (Keď budú vchádzať do svätostánku, umyjú sa vodou, aby nezomreli; podobne, keď budú pristupovať k oltáru konať službu...) 2M 30, 20 – 21.

- DANIELOU, J. 1981. *Άγια Γραφή και λειτουργία*. Αθήνα : ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΑΡΤΟΣ ΖΩΗΣ, 1981.
- ΔΙΔΥΜΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ. De trinitate liber Primus. In MIGNE, J.-P. 1990. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 39. Πρώτη έκδοσις εν Ελλάδι. Αθήναι : Κέντρο Πατερικών Εκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 1990. p. 692A.
- ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Εις την ημέραν των Φωτών. In *Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 103. Τ. 10. Θεσσαλονίκη, 1990.
- ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ. Ἐπιστολή πρώτη τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου. In MIGNE, J.-P. 1864. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 125. Paris, 1864. p. 1233AB.
- ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ. Ομιλία ΛΗ'. In *Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 76. Τ. 10. Θεσσαλονίκη, 1985. 482s.
- KUDASIEWICZ, J. 1981. *Sakramenty wtajemniczenia chreścijanskiego*. Warszawa, 1981.
- ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Λόγος εις τά ἅγια Θεοφάνεια. In MIGNE, J.-P. 1857. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 10. Paris, 1857. p. 852B.
- IRÉNÉE DE LYON. *Contre les hérésies*. Livre 4. Tome 1. Introduction, notes justificatives, tables, édition critique par Adelin Rousseau; avec la collaboration de Bertrand Hemmerdinger, Louis Doutreleau, Charles Mercier; Sources chrétiennes 100a. Paris, 1965.
- ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ. Ακριβής της ορθόδοξου πίστεως. Περί υδάτων. In MIGNE, J.-P. 1864. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 94. Paris, 1864. p. 905A.
- ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ. Περί τῆς περιτομῆς. In *Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 19. Τ. 1. Θεσσαλονίκη, 1976.
- ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ. Διάλογος προς Τρυφώνα. Η εκκλησία αληθῆς Ισραήλ. In *Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 77. Τ. 1. Θεσσαλονίκη, 1985.
- ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ομιλία ΚΓ'. In *Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 37A. Τ. 20. Θεσσαλονίκη, 1978.
- ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εις το ἅγιον βάπτισμα. In *Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 67. Τ. 35. Θεσσαλονίκη, 1984.
- ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ομιλία ΣΤ'. In *Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 37A. Τ. 13. Θεσσαλονίκη, 1978.

- SPADAFORA, F. 1951. Ezechiel. In *La Sacra Bibbia*. V1II/2. (ed. S. Garofalo). Róma –Torino : Marietti, 1951.
- ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Στήν πρός Ρωμαίους επιστολή. In *Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 75. Τ. 17. Θεσσαλονίκη, 1985.
- ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Λόγος ΜΑ'. In *Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 47. Τ. 18Α. Θεσσαλονίκη, 1980. 687s.
- ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Λόγος ΜΒ'. In *Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 47. Τ. 18Α. Θεσσαλονίκη, 1980. 687s.
- ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ομιλία ΚΕ'. In *Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 37Α. Τ. 13. Θεσσαλονίκη, 1978.
- ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εις την προς Εφεσίους. Λόγος Γ'. In *Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 41. Τ. 20. Θεσσαλονίκη, 1979.
- KOCHAN, P. 2013. Svätotcovský pohľad na Boží obraz a podobu. In: *Acta Patristica : vedecký recenzovaný akademický časopis zameraný hlavne na oblasti patrológie, teológie, religionistiky, biblistiky, hermeneutiky, filozofie, pedagogiky, psychológie, sociológie a svetových a cirkevných dejín*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2013, č. 8, s. 21-39. ISSN 1338-3299.
- KOCHAN, P. 2013. Význam teologických východísk chápania slobody ako vlastnosti Božieho obrazu v človeku pre súčasnú spoločnosť. In *Hodnota slobody vo svetových kultúrach : recenzovaný zborník vedeckých článkov*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2013. s. 25-27. ISBN 978-80-558-0488-0.
- ΚΥΡΙΑΛΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. Ὅτι ἀμήχανον διαφυγεῖν τὸν ἐξ ἁμαρτίας θάνατον, καὶ τὴν τοῦ διαβόλου πλεονεξίαν, εἰ μὴ δι' ἁγιασμοῦ τοῦ κατὰ Χριστόν καὶ ὅτι οὐκ ἐν νόμῳ ἢ δικαίωσις, ἀλλ' ἐν Χριστῷ. In MIGNE, J.-P. 1864. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 68. Paris, 1864. p. 268D.
- ΚΥΡΙΑΛΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ: Ἐτι περὶ ἱεροσύνης. In MIGNE, J.-P. 1864. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 94. Paris, 1864. P 853B.
- ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Κατήχησεις φωτιζόμενων ΙΣΤ'. In MIGNE, J.-P. 1886. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 33. Paris, 1886. p. 933A.

- ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Κατήχησεις φωτιζόμενων ΙΣΤ'. In *Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας* 125. Τ. 2. Θεσσαλονίκη : εκδόσεις ΠΑΡΑΚΤΑΘΗΚΗ, 1994.
- ΜΕΓΑ ΦΩΤΙΟΥ: Ερωτήσεις ΚΘ'. In MIGNE, J.-P. 1998. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 101. Πρώτη έκδοσις εν Ελλάδι. Αθήναι : Κέντρο Πατερικών Εκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.), 1998. p. 213B.
- ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ. 1987. *Εορτοδρόμιον*. Τ. Α'. Θεσσαλονίκη : „Orthodox kypseli“, 1987.
- ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ. Εις την Α' επιστολήν Πέτρου. In *Ερμηνεία εις τας ΕΠΤΑ επιστολάς τῶν Ἀγίων καί πανευφήμων Ἀποστόλων*. ΙΑΚΩΒΟΥ, ΠΕΤΡΟΥ, ΙΩΑΝΝΟΥ καί ΙΟΥΔΑ. Θεσσαλονίκη : „Orthodox kypseli“, 1986.
- ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ. Εις την Α' προς Κορίνθιους επιστολήν. In *Ερμηνεία εις τας ΙΔ' επιστολάς του αποστόλου Παύλου*. Τ. 1. Θεσσαλονίκη : „Orthodox kypseli“, 1989.
- ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ. Εις την προς Εφεσίους επιστολήν. In *Ερμηνεία εις τας ΙΔ' επιστολάς του αποστόλου Παύλου*. Τ. 2. Θεσσαλονίκη : „Orthodox kypseli“, 1990.
- ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ. Εις την προς Εβραίους επιστολήν. In *Ερμηνεία εις τας ΙΔ' επιστολάς του αποστόλου Παύλου*. Τ. 3. Θεσσαλονίκη : „Orthodox kypseli“, 1990.
- ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΒΑΣΙΛΑ. Περί της εν Χριστό ζωής. Λόγος Β'. In *Φιλοκαλία των Νηπτικών και Ασκητικών* 22. Θεσσαλονίκη 1979.
- ΠΡΟΚΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ. Λόγος Ζ' Εις τὰ ἅγια Θεοφάνεια. In MIGNE, J.-P. 1864. *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologiae Graecae)*. Τομος 65. Paris, 1864. p. 706C.
- PILKO, J. 2013. *Katechéza a katechetické spisy v 4.-5. storočí : deti ako riziková skupina*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2013. 122s. ISBN 978-80-555-0949-5.
- PILKO, J. 2013. *Katechetická práca v Cirkvi po Milánskom edikte*. In: *Znaczenie i wpływ edyktu mediolańskiego na rozwój kultury i chrześcijaństwa w Europie [elektronický zdroj] : międzynarodowa konferencja naukowa*. Gorlice : Diecezjalny ośrodek kultury prawosławnej ELPIS w Gorlicach, 2013. s. 117-122. ISBN 978-83-63055-16-5. Dostupné na internete: <<http://www.okp-elpis.pl/book/open>,

1838,0,%E2%80%9EZNACZENIE\_I\_WP%C5%81YW\_EDYKTU\_MEDIOLA  
%C5%83SKIEGO\_NA\_ROZW%C3%93J\_KULTURY\_I\_CHRZE%C5%9ACIJ  
A%C5%83STWA\_W\_EUROPIE%E2%80%9C.html>.

PRUŽINSKÝ, Š. 2010. *Evanjelium podľa Jána*. Prešov : Metropolitná rada Pravoslávnej Cirkvi na Slovensku, 2010. 308s. ISBN 978-80-969437-4-6.

POPOVIČ, J. 1994. *Evanjelium podľa svätého Jána*. Prešov : „Orthodox kypseli“, 1994. 245s. ISBN 80-7097-278-5.

ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ, Ι. Σ.2004. *Πατερική θεολογία*. Θεσσαλονίκη : εκδόσεις ΠΑΡΑΚΤΑΘΗΚΗ, 2004.

SCHMEMANN, A. 1996. *Veľký pôst. Cesta k Pasche*. Prešov, 1996.

SCHMEMANN, A. 1984. *Ἐξ ὕδατος καί Πνεύματος*. (preklad Ἰωσήφ Ροηλίδης). Αθήνα, 1984, 56s.

## MYSTAGOGY OF MYSTERY OF MAN'S RECOVERY

Štefan ŠAK, lecturer, Orthodox Theological Faculty, University of Presov in Presov, Masarykova 15, 080 01 Presov, Slovakia, stefan.sak@unipo.sk, 00421517724729

### **Abstract**

The feast of the Incarnation of the Son of God, celebrates the arrival of Jesus Christ on Earth. This incarnation enables all people on earth to re-integrate themselves into a new level and way of life in relation to God. This mystery of the incarnation enables the human person to rediscover the depths of his or her own humanity.

### **Key words**

Water, Holy baptism, Holy Spirit, nation of Israel, prefiguration, mystical sources